

جمهوری اسلامی ایران
مرکز مدیریت حوزه علمیه قم
رساله علمی سطح ۳
عنوان رساله
رفتارشناسی روحانیت
از منظر حضرت امام خمینی رحمته الله علیه

استاد راهنما:

حجت الاسلام والمسلمین دکتر غلامرضا بهروزی لک

استاد مشاور:

حجت الاسلام و المسلمین دکتر بهروز محمدی منفرد

محقق:

ستار رستمی

بهار ۱۳۹۲

چکیده:

تحقیق حاضر، با عنوان رفتارشناسی روحانیت، از منظر حضرت امام خمینی رحمته الله علیه، در سه فصل، با معرفی مفاهیم کلیدی، همچون روحانیت، آسیب شناسی، رفتار، و دیگر مفاهیم مرتبط، به بررسی رفتارهای مناسب و آسیب های رفتاری روحانیت پرداخته است. در فصل اول این نوشتار به بررسی جایگاه روحانیت در جامعه اسلامی، گونه شناسی روحانیت، وهویت صنفی روحانیت، پرداخته شده است. و در فصل دوم، رفتارهای مطلوب روحانیت، در زمینه ی فردی، اجتماعی فرهنگی، و سیاسی، مورد بحث قرار گرفته است. مهمترین محورهای که در زمینه ی رفتارهای فردی بدان پرداخته شده، تهذیب نفس، خودسازی اخلاقی، و فعالیت های علمی روحانیت است. که تزکیه و تهذیب نفس، به عنوان اصلی ترین وظیفه ی فردی روحانیت، در کنار تحصیل علم، شناخته شده است. و در زمینه ی رفتارهای اجتماعی فرهنگی، ارشاد و هدایت مردم، تبلیغ دین مبین اسلام، با روش های مناسب، تربیت و تهذیب مردم، حفظ اسلام و عینیت دادن به احکام فقهی در جامعه، از رفتارهای مهم روحانیت، شمرده شده است. و در بعد سیاسی، داشتن بینش و بصیرت سیاسی در مسائل مختلف جامعه، آگاهی بخشی به مردم، و حضور جدی و پررنگ در عرصه های سیاسی، ایجاد وحدت میان اقلیت مختلف جامعه، ظلم ستیزی و حمایت از محرومین، به عنوان رفتارهای مهم سیاسی روحانیت معرفی شده است. و در فصل سوم به آسیب شناسی رفتاری روحانیت، در سه بعد فردی، اجتماعی فرهنگی، و سیاسی، پرداخته شده است. و همچنین راهکارهای اصلاح آنها در هر سه زمینه، یعنی فردی، اجتماعی فرهنگی، و سیاسی بیان شده است. در آسیب شناسی رفتارهای روحانیت، مهمترین آسیب های که در این تحقیق، بدان اشاره شده است، سطحی نگری و تحجرگرایی، تجمل گرایی و خروج از زی طلبگی، سواستفاده از قدرت، سازش و انفعال در برابر بیگانگان، و آسیب های دیگر، می باشد. نگاه عمیق و همه جانبه به اسلام، ساده زیستی و حفظ زی طلبگی، خدمت به مردم و حضور در صحنه های اجتماعی و سیاسی، از جمله راهکارهای اصلاح آن آسیب ها بیان شده است.

واژگان کلیدی: امام، روحانیت، رفتارهای مطلوب، آسیب شناسی رفتاری.

فهرست مطالب:

<u>عنوان</u>	<u>صفحه</u>
مقدمه ی پژوهش :	۱
۱. بیان مسئله و طرح موضوع:	۱
۲. ضرورت و اهداف تحقیق:	۱
۳. پیشینه ی تحقیق:	۱
۴. سوال اصلی:	۲
۵. سوالات فرعی:	۲
۶. فرضیه:	۲
۷. روش تحقیق:	۲
۸. سازماندهی تحقیق:	۲
فصل اول: کلیات و مفاهیم	۳
مقدمه	۴
۱. مفهوم شناسی	۴
۱.۱ مفهوم روحانیت	۴
۱.۲ رفتار شناسی	۵
۱.۳ آسیب شناسی رفتاری	۵
۲. جایگاه روحانیت در جامعه اسلامی از دیدگاه امام خمینی <small>رحمته</small>	۶
۲.۱ تاریخچه روحانیت در اسلام	۶
۲.۲ شؤون و وظایف روحانیت از دیدگاه امام خمینی <small>رحمته</small>	۹
۲.۳ هویت صنفی روحانیت	۱۱
۲.۴ گونه شناسی روحانیت از دیدگاه امام <small>رحمته</small>	۱۲
نتیجه:	۱۶
فصل دوم: رفتارهای مطلوب روحانیت از دیدگاه امام خمینی <small>رحمته</small>	۱۷
مقدمه:	۱۸
۱. رفتارهای مطلوب فردی	۱۸
۱.۱. درزمینه ی خودسازی اخلاقی و تهذیب نفس	۱۸
۱.۱.۱. عوامل موثر در خودسازی و تهذیب نفس	۲۲
۱- درس اخلاق و داشتن استاد اخلاق مشخص	۲۲
۲- انس باقرآن	۲۳
۳- پرداختن به دعاها و نمازهای مستحبی،	۲۵
۴- معاشرت و انتخاب دوستان خوب	۲۷

۲۱	۱.۲. رفتارهای مطلوب فردی در زمینه ی فعالیت های علمی.....
۲۱	۱.۲.۱. تلاش و کوشش در دوره ی جوانی و تقسیم اوقات.....
۲۹	۱.۲.۲. شناخت صحیح و عمیق اسلام.....
۳۰	۲- رفتارهای مطلوب اجتماعی، فرهنگی روحانیت.....
۳۰	۲.۱. ارشاد و هدایت مردم.....
۳۱	۲.۱.۱. نقش و جایگاه تبلیغ در ارشاد و هدایت مردم.....
۳۱	۲.۱.۲. شاخصه های تبلیغ از منظر حضرت امام.....
۳۱	۱. توجه و اهتمام به امور جامعه و مسلمین.....
۳۲	۲. شناخت زمان و نیازهای جامعه.....
۳۳	۳. توجه و عنایت خاص به جوانان.....
۳۳	۴. ابهام زدایی و معرفی اسلام ناب و مقابله با تبلیغات دشمنان.....
۳۴	۵. فراگیری زبانهای زنده دنیا.....
۳۴	۶. بدعت زدایی از دین.....
۳۵	۷. استفاده از ظرفیت مساجد برای تبلیغ و پیشبرد مقاصد اسلام.....
۳۹	۲.۲. حفظ اسلام و عینیت دادن به احکام فقهی در جامعه.....
۴۰	۲.۲.۱. نقش علماد در حفظ دین اسلام.....
۴۱	۲.۲.۲. اثبات کارآمدی اسلام در اداره جامعه.....
۴۲	۲.۳. تربیت و تهذیب مردم.....
۴۲	۲.۳.۱. خودآغازی در تربیت و تهذیب.....
۴۴	۲.۳.۲. تربیت قرآنی و اسلامی جوانان.....
۴۵	۲.۴. حضور در منصب قضاوت.....
۴۶	۳. رفتارهای مطلوب سیاسی روحانیت.....
۴۶	۳.۱. دخالت در سیاست.....
۴۶	۳.۱.۱. بصیرت سیاسی و اجتماعی روحانیت.....
۴۷	۳.۱.۲. انواع سیاست از دیدگاه امام خمینی <small>علیه السلام</small>
۵۱	۳.۱.۳. آگاه و بیدار کردن مردم.....
۵۳	۳.۱.۴. حضور در کارهای حکومتی و اجرایی.....
۵۵	۳.۲. ظلم ستیزی و حمایت از محرومین.....
۵۷	۳.۲.۱. نقش علماد در مبارزه با استبداد داخلی و استعمار خارجی.....
۵۷	۳.۲.۲. رسالت روحانیت در استضعاف زدایی فکری و اقتصادی جهان اسلام.....
۵۹	۳.۳. انسجام دهی و ایجاد وحدت.....
۵۹	۳.۳.۱. حفظ وحدت میان اقشار مختلف جامعه.....
۶۰	۳.۳.۲. اتحاد و همدمی میان خود و روحانیت.....
۶۱	۳.۳.۳. ایجاد وحدت میان امت اسلامی (شیعه و سنی).....
۶۱	۳.۳.۴. وحدت میان حوزه و دانشگاه.....
۶۲	۳.۴. مقابله با روحانی نماها و مقدس مآبها و جلوگیری از نفوذ آنها در نظام اسلامی.....
۶۲	۳.۴.۱. ویژگی های اخلاقی روحانی نماها و مقدس مآبها.....
۶۶	فصل سوم: آسیب شناسی رفتاری روحانیت و راهکار اصلاح آنها از دیدگاه امام خمینی <small>علیه السلام</small>

۶۷	مقدمه:
۶۷	۱. آسیب های فردی
۶۷	۱.۱. سطحی نگری و تحجر
۶۸	۱.۱.۱. ریشه های تاریخی تحجر گرایی در اسلام
۷۱	۱.۲. هوای نفس و عدم تهذیب نفس
۷۴	۱.۳. مهمل و بیکاره بودن
۷۵	۱.۴. ریا و نفاق
۷۷	۲. راه کار های آسیب های فردی روحانیت از دیدگاه امام خمینی <small>رحمته</small>
۷۷	۲.۱. اخلاص و پرهیز کاری
۷۸	۲.۲. نگاه عمیق و همه جانبه به احکام اسلامی
۷۹	۲.۳. جدیت در امور
۸۰	۳. آسیب های اجتماعی و فرهنگی
۸۰	۳.۱. دنیا طلبی و تجمل گرایی و خروج از زی طلبگی
۸۴	۳.۲. لطمه زدن به شئون روحانیت
۸۶	۳.۳. بی نظمی و بی برنامه گی در کارها و امور تحصیلی
۸۷	۳.۴. بی توجهی به فقرا و محرومین و حمایت از ثروتمندان
۸۸	۴. راهکارهای آسیب های اجتماعی، فرهنگی
۸۸	۴.۱. رعایت نظم و سازماندهی برنامه های حوزه
۸۹	۴.۲. ساده زیستن
۸۹	۴.۲.۱. آثار ساده زیستی از منظر امام خمینی <small>رحمته</small>
۹۰	۵. آسیبهای رفتاری سیاسی روحانیت
۹۰	۵.۱. سوء استفاده از قدرت
۹۱	۵.۲. سازش و انفعال
۹۲	۵.۳. اختلاف و تفرقه بین مردم و خود روحانیت
۹۴	۵.۳.۱. ریشه ها و علتهای اختلاف از دیدگاه امام خمینی <small>رحمته</small>
۹۷	۵.۴. نگرش منفی به سیاست
۹۹	۶. راهکارهای آسیب های رفتار سیاسی روحانیت
۹۹	۶.۱. خدمت به مردم و پرهیز از قدرت زدگی
۱۰۱	۶.۲. حضور در صحنه های سیاسی و توجه نمودن به توطئه های دشمنان
۱۰۲	نتیجه:
۱۰۳	نتیجه گیری رساله:
۱۰۵	منابع

مقدمه ی پژوهش :

۱. بیان مسئله و طرح موضوع:

روحانیت صنفی مهم و تاثیرگذار در جامعه هستند، و همواره هدایت و رهبری جامعه بر عهده این قشر بوده است، و مردم همواره روحانیت را جانشینان انبیا و اوصیا می دانستند و رفتارهای روحانیت برای آنان مهم تلقی می شده است، با توجه به جایگاه و اهمیت روحانیت در جامعه و تاثیرات رفتاری آنان بر مردم، مسئله مورد نظر دارای اهمیت است، و در این راستا حضرت امام به بازسازی درونی و رفع کاستیها و نقایص، توجه خاصی داشتند و نسبت به بروز ضعفها و آفتها در مجموعه نهاد روحانیت هشدار می دادند. تحقیق حاضر، با توجه به آثار حضرت امام بر آن است، که رفتارهای مطلوب روحانیت را، در زمینه های فردی، اجتماعی فرهنگی، و سیاسی، بیان نماید، اینکه روحانیت در بعد فردی، چه رفتارهای داشته باشد، و در زمینه ی اجتماعی فرهنگی باید عملکرد روحانیت، در سطح جامعه، چگونه باشد، و روحانیت در بعد سیاسی و در رابطه با مسائل مختلف سیاسی، چگونه رفتار نماید. همچنین به بیان آسیب شناسی رفتاری روحانیت، در زمینه ی رفتار فردی، اجتماعی فرهنگی، و سیاسی می پردازد، اینکه چه آسیب های روحانیت را، در این زمینه ها تهدید می کند، و در صدد است، راهکارهای اصلاح آنها را، نیز، در هر سه زمینه، یعنی فردی، اجتماعی فرهنگی، و سیاسی، بیان نماید. در واقع این نوشتار، به دنبال پاسخ به این سوال است که رفتارهای مناسب و نامناسب روحانیت، در زمینه های مختلف چیست؟

۲. ضرورت و اهداف تحقیق:

با توجه به اینکه رفتارهای روحانیت از دیدگاه حضرت امام مهم تلقی می شده است و ایشان با حساسیت خاصی به رفتارهای روحانیت می پرداختند، از این رو توجه به دیدگاهها و توصیه های ایشان به عنوان یک عالم اصیل و واقعی، می تواند راهنما و راهگشای حیات علمی و معنوی روحانیت گردد. و هدف ما در این تحقیق ارائه ی الگوی رفتاری و معیارهای رفتاری مناسب از دیدگاه حضرت امام برای روحانیت می باشد، و این تحقیق در مراکز حوزوی و تبلیغی کاربرد دارد.

۳. پیشینه ی تحقیق:

با این عنوان، کتاب، ویا مقاله ای یافت نکردم. ولی در زمینه ی روحانیت و امام، یکسری تحقیقاتی از سوی موسسه تنظیم و نشر آثار حضرت امام صورت گرفته مثل روحانیت و حوزه های علمیه از دیدگاه امام خمینی رحمته الله علیه، ویا انتشارات تسنیم آثاری مانند اخلاق و تهذیب روحانیت از دیدگاه امام منتشر نموده است، ویا زی طلبگی، لباس روحانیت، توسط محمد عالم زاده، نوشته شده، و مقالاتی مثل روحانیت و کارکردهای اجتماعی، یا وظایف

روحانیت از دیدگاه امام خمینی رحمته، به چاپ رسیده است. اما امتیاز این پژوهش نسبت به تحقیقات قبلی این است که آنها به صورت کلی بوده و انسجام خاصی نداشته اند، ولی این رساله به طور منسجم به بررسی رفتارهای مناسب و آسیب های رفتاری روحانیت از منظر حضرت امام پرداخته و جزئیات آن را نیز بیان نموده است.

۴. سوال اصلی:

رفتارهای مناسب و نامناسب روحانیت از دیدگاه امام خمینی رحمته کدامند؟

۵. سوالات فرعی:

۱. مراد از روحانیت و صنف روحانیت چیست، و جایگاه آنان در جامعه اسلامی از دیدگاه امام خمینی رحمته چگونه می باشد؟

۲. رفتارهای مطلوب فردی و اجتماعی روحانیت از دیدگاه حضرت امام کدامند؟

۳. آسیب های فردی و اجتماعی رفتارهای روحانیت از دیدگاه امام خمینی رحمته کدامند و راهکارهای اصلاح آنها از دیدگاه حضرت امام چگونه است؟

۶. فرضیه:

تربیت و تهذیب مردم و شناخت صحیح اسلام و دفاع از آن از رفتارهای اساسی روحانیت از دیدگاه حضرت امام می باشد و تشریفات و تجملات روحانیت، سازش و انفعال آنها در برابر دشمنان نیز، از آسیب های جدی رفتاری روحانیت از دیدگاه ایشان به شمار می رود.

۷. روش تحقیق:

روش تحقیق ما کتابخانه ای بوده با محوریت آثار حضرت امام، با رویکرد توصیفی، تحلیلی.

۸. سازماندهی تحقیق:

این پژوهش در سه فصل کلیات و مفاهیم، رفتارهای مطلوب روحانیت، آسیب شناسی رفتاری روحانیت، و ارائه راهکار اصلاح آنها، به اضافه ی مقدمه ی حاضر و نتیجه گیری آماده شده است.